

ANONİM ŞİRKET AKTİFİNDE YER ALAN İŞTİRAK HİSSELERİNE İLİŞKİN VADELİ SATIŞIN ZARARLA SONUÇLANMASI

Salih ÇALAL*

ÖZ

Ticari hayatın bir gerekliliği olarak anonim şirketlerin başka bir şirketin sermayesine ortak olması veya diğer bir deyişle başka bir şirketten **İştirak hissesine sahip olması mümkündür. Söz konusu hisselerin satışı belirli kurallar çerçevesinde istisna uygulamasına tabidir. Bu çalışmanın amacı, İştirak hisselerinin vadeli olarak satışının zararlarla sonuçlanması halinde, satışa ilişkin söz konusu zararların gider olarak matrah tespitinde dikkate alınabilmesinin mümkün olup olmadığını açıklamaktır.**

Anahtar Sözcükler: Anonim Şirket, İştirak Hissesi, Vadeli Satış, İstisna.

1. GİRİŞ

Anonim şirket, sermayesi belirli ve paylara bölünmüş ve borçlarından dolayı yalnız malvarlığıyla sorumlu bulunan şirkettir. **İştirak** ise bir şirketin başka bir şirkette sermayesinde ortaklığı söz konusu olması halinde, sermayelerinde payları oldukları şirketlere denir. Anonim şirketlerin hisse senetleri (pay senetleri), limited **şirketlere ait İştirak payları**, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin komanditer ortaklarına ait ortaklık payları ve iş ortaklıkları ile adi ortaklıklara ait ortaklık payları, İştirak hissesi olarak ifade edilir.

Anonim şirketlerin aktifinde 2 yıldan fazla süreyle bulunan **İştirak hisselerinin** vadeli olarak satılması mümkündür ve bu satışlar kimi zaman karla kimi zaman zararlarla sonuçlanmaktadır. Bu çalışmada, mevcut yasal düzenlemelere bağlı olarak İştirak hisselerinin satışından zarar edilmesi halinde, ne kadarlık kısmının kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınacağı konusu yazımız özelinde açıklanacaktır.

* Gümrük ve Ticaret Müfettişi

2. AKTİFTE YER ALAN İŞTİRAK HİSSELERİNE İLİŞKİN VADELİ SATIŞIN ZARARLA SONUÇLANMASI

2.1. İştirak Hisseleri

İştirak hisseleri deyimi menkul değerler portföyüne dâhil tam mükellef kurumlara ait hisse senetleri ile ortaklık paylarını ifade etmektedir. Buna göre iştirak hisseleri;

- Anonim şirketlerin hisse senetleri (Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan yatırım ortaklıkları hisse senetleri dâhil),
- Limited şirketlere ait iştirak payları,
- Eshamlı komandit şirketlerin komanditer ortaklarına ait ortaklık payları,
- **İş ortaklıkları ile adi ortaklıklara ait ortaklık payları**

Kollektif şirket ortakları ile komandit şirketin komandite ortakları tüzel kişiliği bulunmadığından, kurumların bu ortaklık hisselerini edinmeleri halinde iştirak hissesi istisnası geçerli olmamaktadır. Ayrıca Sermaye Piyasası Kurulunun düzenleme ve denetimine tabi fonların katılma belgeleri ise iştirak hissesi olarak kabul edilmemektedir. Buna karşın kurucu ve intifa hisse senetleri ile rüçhan hakkı senetleri istisna kapsamındadır.

Bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere, iştirak hissesi deyimi, anonim şirketlere ait hisse senetleri ile diğer şirket ve ortaklıklara ait ortaklık paylarını ifade etmektedir. Vergi Usul Kanununda hisse senetlerinin alış bedeli ile değerlendirileceği açıkça belirtildiği halde, ortaklık paylarının değerlendirilme ölçüsü kanunda belirtilmemiştir. Değerleme ölçüsü belirtilmeyen iktisadi kıymetler “mukayyet değeri” ile değerlendirilecektir. Mukayyet değeri muhasebeye kayıtlı değeri ifade etmekte olup, bu değer maliyet bedelinden hareketle tespit edilir. İştirak hisselerinin iktisabı nedeniyle ödenen kur farkı ve faiz giderlerinin maliyet bedeli gibi kabul edilerek, doğrudan gider yazılmayıp ilgili olduğu iştirak hissesinin maliyetine kaydedilmesi halinde bazı vergisel sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Esasen iştirak hissesi alımı ile ilgili finansman giderlerinin aktifleştirilerek maliyete dâhil edilmesi Hazine lehine bir uygulamadır. Keza, işletme söz konusu meblağı dönem karından indirmeyerek ilgili iştirak hissesinin satış yılına taşımaktadır.(www.kanitymm.com.tr)

2.2. İştirak Hisselerinin Satışında İstisna Uygulaması

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 5. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde, Kurumların, en az iki tam yıl süreyle aktiflerinde yer alan iştirak

hisseleri ile aynı süreyle sahip oldukları kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan haklarının satışından doğan kazançların %75'lik kısmı ile aynı süreyle aktiflerinde yer alan taşınmazların satışından doğan kazançların %50'lik kısmının kurumlar vergisinden istisna olduğu, bu istisnanın, satışın yapıldığı dönemde uygulanacağı ve satış kazancının istisnadan yararlanan kısmının satışın yapıldığı yılı izleyen beşinci yılın sonuna kadar pasifte özel bir fon hesabında tutulacağı, ancak satış bedelinin, satışın yapıldığı yılı izleyen ikinci takvim yılının sonuna kadar tahsil edilmesinin şart olduğu, bu süre içinde tahsil edilmeyen satış bedeline isabet eden, istisna nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergilerin ziyaa uğramış sayılacağı belirtilmiştir.

Aynı maddenin üçüncü fıkrasında ise; iştirak hisseleri alımıyla ilgili finansman giderleri hariç olmak üzere, kurumların kurumlar vergisinden istisna edilen kazançlarına ilişkin giderlerinin veya istisna kapsamındaki faaliyetlerinden doğan zararlarının, istisna dışı kurum kazancından indirilmesinin kabul edilemeyeceği belirtilmiştir.

2.3. Vadeli Satışlarda İstisna Uygulaması

İştirak hisselerinin veya gayrimenkullerin vadeli satışı halinde, satışın yapıldığı hesap dönemini takip eden ikinci hesap döneminin sonuna kadar tahsil edilen ve sermayeye eklenen kazanç tutarı o yıl kurum kazancından indirilecektir. Örneğin X Anonim Şirketi 2012 yılında 40.000-lira bedelle aktifine kaydettiği bir şirkete ait hisse senetlerini 2017 yılında vadeli olarak 250.000-liraya satmıştır. Anılan şirket satış bedelinin 30.000- lirasını 2017 yılında, 80.000- lirasını da 2018 yılında nakit olarak tahsil etmiştir. Geriye kalan bedelin 100.000- lirası 2019, 40.000- lirası da 2020 yılında tahsil edileceği varsayıldığında bu iştirak hissesinin satışından doğan kazanç aşağıdaki şekilde vergilendirilecektir.(Ayaz ve Sönmez, 2000)

2017 yılında yapılan tahsilatın iştirak hissesinin iktisap bedeline ilişkin olduğu kabul edileceğinden bu iştirak hissesinin satışından doğan 210.000-liralık kârın tamamının 2017 yılının kazancına dâhil edilerek vergilendirilmesi gerekir. 2018 yılında tahsil edilen 80.000- liradan, maliyet bedeline isabet eden 10.000- liranın tenzilinden sonra kalan 70.000- lira sermayeye ilave edilmiş olmak şartıyla bu yılın kurum kazancından indirilecektir. 2019 yılında tahsil edilen 100.000- liranın anılan yılda sermayeye ilave edilen kısmı, bu yılın kurum kazancından indirilecektir. 2020 yılında tahsil edilen 40.000- lira ise, tamamı kurumun sermayesine ilave edilmiş olsa dahi satışın yapıldığı hesap

dönemini takip eden ikinci hesap döneminden sonra tahsil edildiği için kurum kazancından indirilemeyecektir.

2.4. Vadeli Satışın Zararla Sonuçlanması

Konuyla ilgili olarak 1 seri no.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinin 5.6. Taşınmazlar ve iştirak hisseleri ile kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan hakları satış kazancı başlıklı bölümünde detaylı açıklamalar yapılmış olup, 5.6.2.3.2. Satış kazancının fon hesabında tutulması başlıklı bölümünde;

“Taşınmazlar ve iştirak hisseleri ile kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan haklarının satışında kazanç, satış işlemi ile birlikte doğacağından, satış işlemi ister peşin isterse vadeli olarak yapılmış olsun istisna, satışın yapıldığı dönemde uygulanacaktır.

...

Peşin satışlarda olduğu gibi vadeli satış halinde de satıştan doğan kazanç kısmının %75’i, beş yıl süreyle özel bir fon hesabında tutulmak şartıyla satışın yapıldığı dönemde istisnadan yararlanabilecektir. Ancak, satış bedelinin tamamının, satışın yapıldığı yılı izleyen ikinci takvim yılının sonuna kadar tahsil edilmesi şarttır. Bu süre içinde tahsil edilmeyen satış bedeline isabet eden istisna nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler, vergi ziyayı cezası ve gecikme faizi ile birlikte tahsil edilecektir. Bu nedenle, mükelleflerin istisna uygulayabilecekleri kazanç tutarını doğru olarak belirlemeleri gerekmektedir.

...

Örnek 2: Maliyet bedeli 200.000.- TL olan bir taşınmaz, 2007 yılında 1.000.000.- TL’ye vadeli olarak satılmıştır. Satışa ilişkin tahsilat 2007 yılında 300.000.- TL, 2008 yılında 300.000.- TL, 2009 yılında 300.000.- TL ve 2010 yılında 100.000.- TL olarak gerçekleştirilecektir. Ancak kurum, kazancın %75’ini ($800.000 \times \%75 = 600.000.- TL$) 2007 yılı içinde özel bir fon hesabına almış bulunmaktadır.

2010 yılında tahsil edilen 100.000.- TL’ye isabet eden $[(100.000 \times \%80) \times \%75=]$ 60.000.- TL kazanç kısmı için istisnadan yararlanılabilmesi mümkün bulunmamaktadır. Bu kazanç tutarına istisna uygulanmış olması halinde, istisnaya konu olan 60.000.- TL nedeniyle 2007 hesap dönemine ilişkin olarak tahakkuk etmesi gereken kurumlar vergisi (geçici vergi dâhil) vergi ziyama uğramış olacağından vergi aşlı, vergi ziyayı cezası ve gecikme faizi ile birlikte tahsil edilecektir.

2007 yılı beyannamesinin verilmesi sırasında, mükellef kurum tarafından, satıştan elde edilen kazanç 800.000.- TL olmasına rağmen, istisna kazanç tutarının $[(900.000 \times \%80) \times \%75=]$ 540.000.- TL olarak uygulanması halinde, vergi zıyaının varlığından bahsedilemeyecektir.”

Açıklamalarına yer verilmiştir.

Yukarıda belirtilen hüküm ve açıklamaların birlikte değerlendirilmesinde; anonim şirketlerin en az iki tam yıl süreyle aktifinde yer alan iştirak hisselerinin satışının zararlı sonuçlanması halinde, bu satışa ilişkin zararların (giderlerin) gider olarak matrahın tespitinde dikkate alınabilmesi mümkün olacaktır. Kanunen kabul edilmeyen giderlerin ise istisna dışı diğer faaliyetlerinden doğan kazançlardan indirilmesi mümkün değildir.

Öte yandan, vadeli satışlarda satış bedelinin satışın yapıldığı yılı izleyen ikinci takvim yılının sonuna kadar tahsil edilmesi, istisnadan yararlanacak tutarın belirlenmesi açısından önem arz etmekte olup zararlı satışlarda satış bedelinin iki yıldan uzun bir sürede tahsil edilmesi bu zararın herhangi bir kısmının, kanunen kabul edilmeyen gider olarak dikkate alınmasına engel teşkil etmeyecektir.

3. SONUÇ

İştirak hisseleri deyimli menkul değerler portföyüne dâhil tam mükellef kurumlara ait hisse senetleri ile ortaklık paylarını ifade etmektedir. İştirak hisselerinin veya gayrimenkullerin vadeli satışı halinde, satışın yapıldığı hesap dönemini takip eden ikinci hesap döneminin sonuna kadar tahsil edilen ve sermayeye eklenen kazanç tutarı o yıl kurum kazancından indirilecektir.

Buna göre, anonim şirketlerin en az iki tam yıl süreyle aktifinde yer alan iştirak hisselerinin satışının zararlı sonuçlanması halinde, bu satışa ilişkin zararların (giderlerin) gider olarak matrahın tespitinde dikkate alınabilmesi mümkün olacaktır. Kanunen kabul edilmeyen giderlerin ise istisna dışı diğer faaliyetlerinden doğan kazançlardan indirilmesi mümkün değildir. Vadeli satışlarda satış bedelinin satışın yapıldığı yılı izleyen ikinci takvim yılının sonuna kadar tahsil edilmesi, istisnadan yararlanacak tutarın belirlenmesi açısından önem arz etmekte olup zararlı satışlarda satış bedelinin iki yıldan uzun bir sürede tahsil edilmesi bu zararın herhangi bir kısmının, kanunen kabul edilmeyen gider olarak dikkate alınmasına engel değildir.

KAYNAKÇA

Ayaz, G. ve Sönmez, E. (2000), “İştirak Hisseleri veya Gayrimenkullerin Satışından Doğan Kazançlara İstisna Uygulanması” *Vergi Dünyası Dergisi* 232.

Şeker, S. [t.y.]”İştirak Hisselerinin Alım Satımında Özellikli Durumlar” [çevrimiçi erişim: www.kanitymm.com.tr].

T.C. Yasalar (21.06.2006). *5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu*. Ankara : Resmi Gazete (26205 sayılı)